

Lisää kunnianhimoa vai askel taaksepäin?

**Pohjoismaisten kuntien ja alueiden
näkemyksiä Agenda2030:stä ja sen
jälkeisestä viitekehyksestä**

Anna Berlina
Nora Sánchez Gassen
Kerstin Bly Joyce
Rebecca Eriksson

Sisällys

Tiivistelmä	3
1. Johdanto	4
2. Keskeiset havainnot	7
2.1 Mitkä ovat Agenda2030:n toimeenpanon hyödyt?	7
2.2 Mitkä ovat haasteet?	10
2.3 Miten edistymistä voidaan vauhdittaa?	15
2.4 Vuoden 2030 jälkeen – visioita tulevaisuudesta	19
3. Keskeiset johtopäätökset	23
4. Suomen ja Norjan kunta- ja aluehallinnon järjestöjen näkemyksiä	25
Lähteet	27
Tietoa tästä julkaisusta	28

Tämä julkaisu on luettavissa myös verkossa: <https://pub.nordregio.org/pb-2026-1-nordic-views-on-2030-agenda>

Tiivistelmä

Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda2030 sisältää 17 tavoitetta, jotka maiden tulisi yhdessä saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Tähän on enää neljä vuotta aikaa, joten edistymistä on vauhditettava. Samalla on käynnistynyt keskustelu siitä, millaisen maailmanlaajuisen viitekehityksen tulisi ohjata kestävä kehitys vuoden 2030 jälkeen. Käynnistynyt keskustelu tarjoaa merkittävän mahdollisuuden päästä vaikuttamaan seuraavan toimintaohjelman sisältöön.

Tässä raportissa esitellään pohjoismaisten kuntien ja alueiden kestävä kehityksen asiantuntijoiden sekä nuorisoedustajien näkemyksiä Agenda2030:n toimeenpanosta. Raportissa tarkastellaan onnistumisia ja keskeisiä haasteita sekä toimia, joilla edistymistä voidaan vauhdittaa. Lisäksi siinä kuvataan näiden toimijoiden prioriteetteja ja odotuksia vuoden 2030 jälkeiselle kestävä kehityksen viitekehitykselle. Tavoitteena on varmistaa, että näiden sidosryhmien tietämys ja kokemus huomioidaan tulevassa globaalissa kehitystyössä, jotta kestävä kehitys käytännön tasolla edistäviä toimijoita voidaan tukea nykyistä tehokkaammin.

Raportin näkemykset on koottu *Sustainable Nordic Municipalities and Regions* -hankkeen osana toteutetuista fokusryhmäkeskusteluista ja haastatteluista. Nordregio toteuttaa hanketta yhteistyössä pohjoismaisten kunta- ja aluehallinnon järjestöjen kanssa.

Keskeiset johtopäätökset:

1. Agenda2030 tuottaa todellista lisäarvoa, kun se sisällytetään osaksi

paikallishallintoa. Toimeenpanosta on ollut konkreettista hyötyä pohjoismaisille paikallisille toimijoille, mutta sen vaikutusten vahvistamiseen ja ylläpitämiseen on edelleen panostettava.

2. Kunta- ja aluetason toimilla on keskeinen merkitys, mutta niiden toteuttaminen

edellyttää jatkuvaa tukea. Alue- ja paikallishallinnoilla on ratkaiseva rooli kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Se edellyttää kuitenkin pitkäjänteistä poliittista sitoutumista, tehokkaita koordinoitumekanismeja sekä riittäviä resursseja.

3. Poliittinen johtajuus ratkaisee, jatkuuko kehitys vai pysähtyykö se.

Agenda2030:n toimeenpanon vauhdittaminen sekä konkreettisten ja kestävien vaikutusten saavuttaminen edellyttää uudistettua ja pitkäjänteistä poliittista sitoutumista kaikilla hallinnon tasoilla.

4. Agenda2030:tä tulee laajentaa ja jatkokehittää – ei korvata.

Agenda2030:n peruskehys tulisi säilyttää, mutta sen aikajännettä on jatkettava, sisältöä tarvittaessa selkeytettävä ja tavoitteita päivitettävä vastaamaan nykyisiä haasteita. Samalla toimeenpanomekanismeja on vahvistettava, jotta voidaan saavuttaa todellista muutosta.

1. Johdanto

Helsinki. Kuva: Yadid Levy / norden.org

YK:n (2025) mukaan maailmanlaajuisesti vain noin 18 prosenttia kestävän kehityksen tavoitteista etenee suunnitellussa aikataulussa. Noin 66 prosentissa kehitys on riittämätöntä, pysähtynyt tai taantumassa. OECD painotti vuoden 2020 raportissaan kunta- ja aluehallinnon keskeistä roolia: ilman niiden osallistumista noin 65 prosenttia kestävän kehityksen tavoitteista jäisi saavuttamatta (OECD, 2020).

Tässä tilanteessa on tärkeää kuulla paikallisten ja alueellisten toimijoiden näkemyksiä Agenda2030-työn toteuttamisesta. Se auttaa tunnistamaan paitsi onnistumisia myös haasteita, katvealueita ja kehittämistarpeita. Yhtä tärkeää on ymmärtää näiden toimijoiden odotuksia ja prioriteetteja vuoden 2030 jälkeiselle globaalin kestävän kehityksen yhteistyölle. Koska alue- ja paikallishallinnolla on ratkaiseva rooli maailmanlaajuisen tavoitteiden toimeenpanossa, tulevan toimintaohjelman tulisi perustua niiden tarpeisiin, toimintaympäristöön ja näkemyksiin.

Pohjoismaiden kokemukset tarjoavat arvokkaita oppeja kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanosta paikallistasolla. Monet pohjoismaisen mallin piirteet luovat hyvät edellytykset paikallisten toimijoiden vaikuttavalle osallistumiselle kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoon. Näitä ovat vahva kunnallinen itsehallinto ja autonomia, avoin ja luottamukseen perustuva vuoropuhelu hallinnon eri tasojen välillä sekä aktiiviset kunta- ja aluehallinnon järjestöt. Lisäksi onnistumista tukevat kuntien varhainen sitoutuminen kestävän kehityksen tavoitteisiin sekä kansalaisia osallistava toimintakulttuuri. Näitä asioita tarkasteltiin syvällisemmin myös kaikki Pohjoismaat kattavassa [Nordic Voluntary Subnational Review -raportissa](#) (2024).

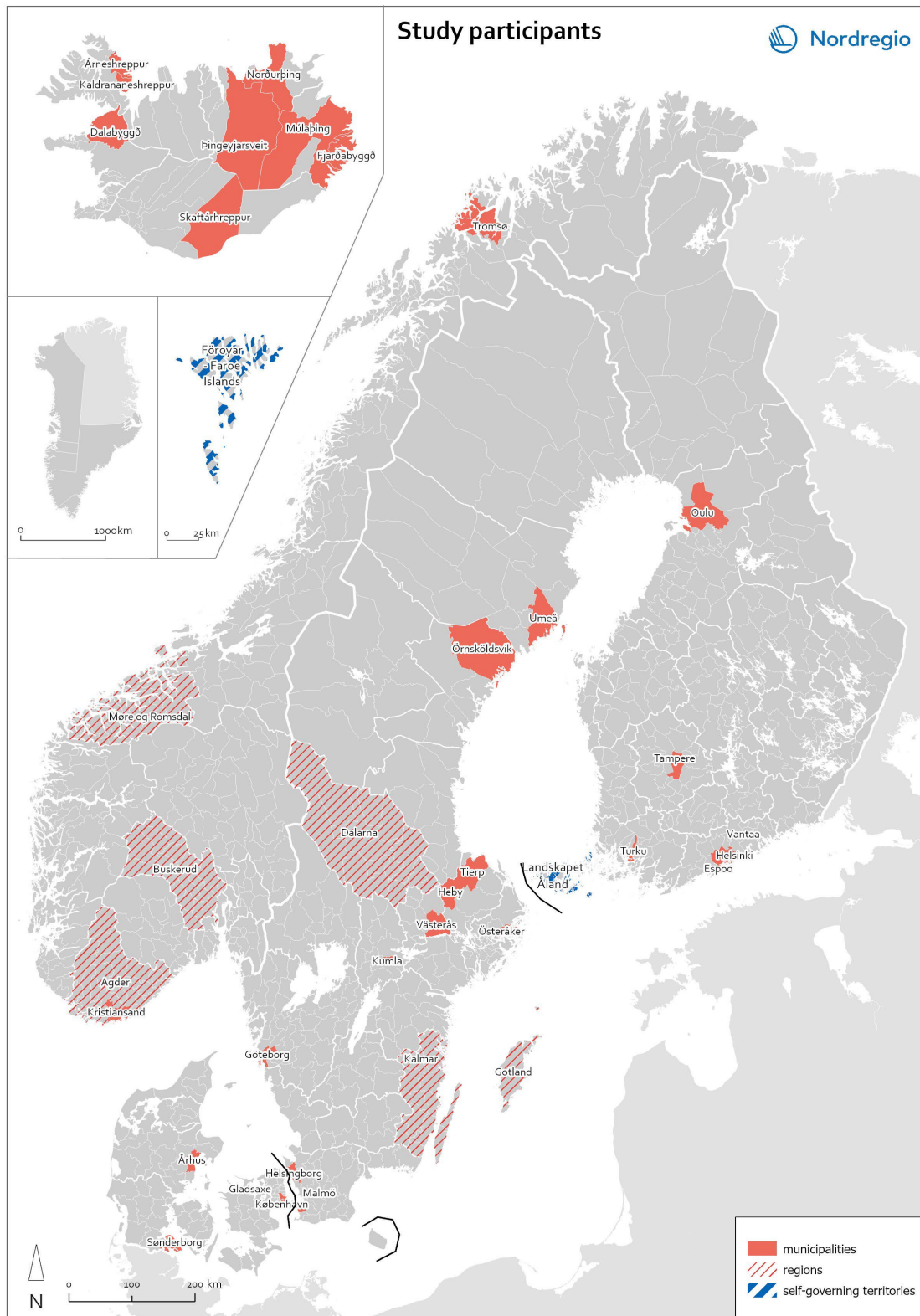
Vuoden 2030 jälkeistä kestävän kehityksen viitekehystä koskevat kansainväliset keskustelut käynnistyvät syyskuussa 2027 järjestettävässä kestävän kehityksen huippukokouksessa. Keskustelujen käynnistämisestä sovittiin vuoden 2024 tulevaisuuskokouksessa (Summit of the Future) hyväksytyssä tulevaisuussopimuksessa (Pact for the Future). Päättäjät ja asiantuntijat ovat jo aloittaneet huippukokouksen valmisteluun liittyvät tutkimukset ja kuulemiset. Tämä raportti tukee valmistelutyötä kokoamalla yhteen kestävän kehityksen parissa työskentelevien pohjoismaisten toimijoiden näkemyksiä. Ääneen pääsevät kunta- ja aluehallinnon asiantuntijat, kuntien ja alueiden etuja ajavien pohjoismaisten kunta- ja aluehallinnon järjestöjen edustajat sekä nuorisoedustajat.

MENETELMÄT

Raportti perustuu fokusryhmäkeskusteluista koottuihin havaintoihin ja niitä täydentäviin haastatteluihin sekä pohjoismaisten kestävän kehityksen asiantuntijoiden haastatteluihin ja kirjallisiin kommentteihin. Vuoden 2025 kevään ja talven aikana näkemyksiä kerättiin 30 kunnasta, kuudelta alueelta ja kuudesta kunta- ja aluehallinnon järjestöstä^[1], Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta ja neljältä nuorisoedustajalta. Kartassa 1 esitetään tutkimukseen osallistujat kunnittain ja alueittain, mukaan lukien Ahvenanmaan ja Färsaarten itsehallintoalueet.

Kunnat ja alueet valittiin tiiviissä vuoropuhelussa kunta- ja aluehallinnon järjestöjen kanssa, jotka suosittelevat sopivia ehdokkaita kustakin maasta. Suurin osa osallistujista oli virkamiehiä, jotka työskentelevät kestävän kehityksen asiantuntijoina esimerkiksi ilmastotoimien, ympäristövastuun, sosiaalisen kestävyys ja luonnon monimuotoisuuden parissa. Islannista mukana oli myös kestävän yhteisökehityksen parissa työskenteleviä hankevastaavia. Nuorisoedustajia Islannista, Ruotsista, Suomesta ja Tanskasta pyydettiin mukaan pohjoismaisten ympäristöjärjestöjen ja kestävän kehityksen järjestöjen kautta.

1. Suomen Kuntaliitto, Islannin kuntaliitto (Samband íslenskra sveitarfélaga), Norjan kunta- ja aluehallintojärjestö (KS Kommunesektorens organisasjon), Ruotsin kunta- ja aluehallintojärjestö (Sveriges Kommuner och Regioner), Färsaarten kuntaliitto (Føroya Kommunufelag) ja Ahvenanmaan kuntaliitto (Ålands kommunörbund).

Kartta 1. Tutkimukseen osallistujat: kunnat, alueet ja itsehallintoalueet. Huom.: Kunta- ja aluehallinnon järjestöjä ja nuorisoeidustajia ei ole esitetty kartalla.

2. Keskeiset havainnot

Reykjavik. Kuva: Yadid Levy / norden.org

Tähän osioon on koottu fokusryhmäkeskusteluissa ja haastatteluissa esiin nousseita keskeisiä näkökulmia ja teemoja. Keskusteluihin osallistui pohjoismaisia kunta- ja aluehallinnon ja niiden etuja ajavien järjestöjen edustajia sekä nuorisoedustajia. Raportin rajallisen laajuuden vuoksi osaa sisällöstä on jouduttu tiivistämään, eikä siihen voitu sisällyttää kaikkia keskusteluissa esiin nousseita näkökulmia. Raportissa keskitytään kaikkein keskeisimpiin ja useamman osallistujan esiin nostamiin näkökulmiin.

Havainnoissa eritellään:

- Agenda2030:n toimeenpanon hyödyt
- Agenda2030:n toimeenpanon haasteet
- keinoja Agenda2030:n toimeenpanotyön vauhdittamiseen
- visioita vuoden 2030 jälkeisestä toimintaohjelmasta.

2.1 Mitkä ovat Agenda2030:n toimeenpanon hyödyt?

Pohjoismaisten toimijoiden mukaan Agenda2030 on edistänyt kestävän kehityksen työtä merkittävästi viimeisen vuosikymmenen aikana. Tähän osioon on koottu osallistujien tunnistamia keskeisiä hyötyjä, kuten Agenda2030:n roolia yhteistyön edistäjänä ja paikallisen toiminnan suunnannäyttäjänä.

Agenda2030 toimii yhteisenä kielenä ja viitekehyksenä

”Agenda2030:n vahvuus on siinä, että se tarjoaa meille yhteisen kielen. Kaikki tietävät, mihin sillä viitataan, vaikka eivät tuntisikaan sitä yksityiskohtaisesti.”
- edustaja Ruotsista

Kun fokusryhmäkeskustelujen osallistujilta kysyttiin Agenda2030:n toimeenpanon hyödyistä, he nimesivät toimintaohjelman roolin viestinnän välineenä yhdeksi sen suurimmista vahvuuksista. Kestävän kehityksen tavoitteiden tunnistettava ja värikäs visuaalinen ilme auttaa pohjoismaisia kuntia ja alueita kertomaan ja viestimään kestävän kehityksen työstään sekä sisäisesti että ulkoisesti. Lisäksi osallistujat totesivat, että kestävän kehityksen tavoitteet ovat luoneet yhteisen kielen, joka mahdollistaa laajemman yhteistyön yli sektori- ja sidosryhmärajojen.

Agenda2030 on paikallisen työn ja käytännön kannalta merkityksellinen

”Monet Agenda2030:n tavoitteista ovat mielestäni merkityksellisiä ja olennainen osa päivittäistä työtämme kunnassa. Teemme työtä samojen tavoitteiden eteen riippumatta siitä, puhummeko niistä kestävän kehityksen tavoitteina vai emme.”
- edustaja Suomesta

Pohjoismaiden kunnilla ja alueilla on vahvan hyvinvointimallin ja paikallishallinnon perinteiden vuoksi monenlaisia vastuita. Palveluiden, kuten koulutuksen, terveydenhuollon ja jätehuollon, järjestämisen lisäksi ne edistävät sosiaalista yhteenkuuluvuutta, kehittävät vetovoimaisia asuinalueita ja parantavat asukkaiden elämänlaatua (Ström Hildestrand et al., 2024). Osallistujat korostivat, että kuntien ja alueiden laaja tehtäväkenttä huomioon ottaen Agenda2030 tukee hyvin niiden arjen työtä ja vastuita.

Agenda2030 korostaa kestävän kehityksen kokonaisvaltaista luonnetta

”Agenda2030:n vahvuus on siinä, että se tunnustaa kolmen ulottuvuuden - sosiaalisen, ympäristöllisen ja taloudellisen - keskinäisen riippuvuuden.”
- edustaja Ruotsista

Agenda2030 on syventänyt pohjoismaisten toimijoiden ymmärrystä kestävästä kehityksestä ja muuttanut heidän tapaansa edistää sitä. Viitekehys on laajentanut käsitystä siitä, mitä kestävyys tarkoittaa. Se on siirtänyt painopistettä pelkistä ympäristökysymyksistä myös muihin ulottuvuuksiin, kuten terveyteen, hyvinvointiin, rauhaan, sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen ja taloudelliseen hyvinvointiin.

Jotkut kuntien edustajat totesivat, että Agenda2030 on auttanut kuntien työntekijöitä ymmärtämään aiempaa paremmin, miten kestävä kehitys liittyy heidän omiin työtehtäviinsä. Se on vahvistanut ymmärrystä siitä, ettei kestävä kehitys kuulu vain ympäristöosastoille eikä ole erillinen ”sivuprojekti”, vaan koko organisaation ja yhteiskunnan yhteinen vastuu. Useat tutkimukseen osallistujat korostivat, että tämä on vahvistanut kokonaisvaltaisempaa otetta kestävästä kehityksen työhön paikallis- ja aluehallinnossa.

Agenda2030 on inspiraation lähde

”Siitä oli paljon apua, että Agenda2030 tuli mukaan kuvioon. Sen avulla voimme viitata yhteisiin tavoitteisiin, oppia niistä ja saada niistä inspiraatiota. Samalla voimme osoittaa, että paikallinen työemme kestävästä kehityksestä hyväksi tukee myös maailmanlaajuisia ponnisteluja, vaikka oma panoksemme olisi pieni.”
- Ahvenanmaan maakunnan hallituksen edustaja

Jotkut osallistujat kertoivat, että Agenda2030 on auttanut kokoamaan paikallisia toimijoita yhteisen vision taakse ja tarjonnut työlle yhteisen suunnan ja motivaation. Se on auttanut hahmottamaan paikallisen kestävästä kehityksestä työn osaksi laajempaa maailmanlaajuisesta liikettä eikä vain joukoksi erillisiä paikallisia vastuita. Viitekehys on auttanut kuntia ja alueita määrittämään selkeämmät painopisteet ja kohdentamaan toimenpiteensä tehokkaammin. Agenda2030 on siten antanut uutta pontta kestävästä kehityksestä työlle ja vahvistanut uskoa tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Useat Pohjoismaiden edustajat pitivät yhtenä Agenda2030:n tärkeimmistä hyödyistä sitä, että se on auttanut ylläpitämään yhteistä toimintatahtoa ja vahvistanut luottamusta siihen, että kestävämpi tulevaisuus voidaan saavuttaa yhteisin ponnisteluin.

2.2 Mitkä ovat haasteet?

Agenda2030:n toimeenpanossa on kunta- ja aluetasolla kohdattu myös useita haasteita. Osallistajat arvioivat, että monien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen etenee liian hitaasti. Tämä koskee erityisesti ekologisia tavoitteita, kuten luonnon monimuotoisuutta, kestävää kulutusta ja tuotantoa, vesivaroja ja liikennettä, sekä sosiaalisia tavoitteita, kuten tasa-arvoa ja hyvinvointia. Tässä osiossa esitellään osallistujien esiin nostamia keskeisiä haasteita.

Geopoliittinen epävakaus ja maailmanlaajuiset epävarmuustekijät ovat siirtämässä kestävää kehitystä taka-alalle

”Koemme, että maailma ympärillämme on muuttunut. Epävarmuus poliittisesta suunnasta näkyy tällä hetkellä muissa Pohjoismaissa, ja sama ilmiö on nähtävissä laajemmin Euroopassa ja koko maailmassa.”

- Ahvenanmaan maakunnan hallituksen edustaja

Pohjoismaiset toimijat ovat panneet merkille, että kiihtyvä globaali epävakaus ja moninaiset kriisit ovat siirtäneet painopistettä kestävän kehityksen edistämisestä muiden kiireellisten haasteiden ratkaisemiseen. Eri hallinnon tasoilla keskitytään nyt olemassa olevien sitoumusten turvaamiseen ja lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Toimijat nostivat esiin keskenään kilpailevat prioriteetit ja kasvavan jännitteen lyhyen aikavälin tarpeiden ja pitkän aikavälin kestävyystavoitteiden välillä. Lisääntyneet turvallisuusuhat, taloudelliset paineet ja kriisinhallintaan keskittyminen ovat siirtäneet huomiota pois kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanosta, minkä vuoksi paikallisten toimijoiden on vaikea ylläpitää saavutettua kehitysvauhtia. Osa osallistujista oli jopa huolissaan siitä, että ”negatiivisessa mielessä poikkeuksellinen johtajuus” ohjaa globaaleja agendoja pois kestävän kehityksen tavoitteista. Epävakaa maailmantilanne luo lannistunutta ilmapiiriä, mikä vaikeuttaa pitkäjänteistä sitoutumista kestävyystyöhön paikallisella ja alueellisella tasolla.

Poliittisen tuen hiipuminen ja koordinaation puute hallintotasojen välillä

”[Poliittinen tuki] on hiipunut niin EU:ssa kuin maailmallakin. Paikallistason tuki on vähäistä tai olematonta [...]. Aihetta on vaikea pitää näkyvillä, jos siltä puuttuu julkinen ja poliittinen huomio ja kiinnostus.”

- kirjallinen kommentti, edustaja Suomesta

Poliittisen priorisoinnin ja selkeän johtajuuden puute on edelleen keskeinen haaste pohjoismaisille kunnille, mikä on tunnistettu myös aiemmissa tutkimuksissa (Ström Hildestrand et al., 2024).

Useat kuntien ja alueiden edustajat kertoivat fokusryhmähaastatteluissa, että kasvavasta kiireellisyydestä huolimatta kansallinen poliittinen tuki Agenda2030:lle ja kestävälle kehitykselle laajemmin on murenemassa. Viime vuosina maailmanlaajuiset, EU-tason ja kansalliset poliittiset signaalit sekä käytettävissä olevat resurssit ovat heikentyneet, ja vaikutukset näkyvät paikallistasolla toimeenpanon edellytysten heikkenemisenä.

Fokusryhmähaastatteluihin osallistuneet korostivat myös rakenteellisia esteitä ja epävarmuutta, joita kansallisen tason koordinaatiomekanismien lakkauttaminen ja riittämätön rahoitus ovat aiheuttaneet. Tämä vaikeuttaa kuntien ja alueiden mahdollisuuksia ylläpitää kestävän kehityksen työssä saavutettua vauhtia. Useat fokusryhmähaastatteluihin osallistuneet huomauttivat, että kestävän kehityksen tavoitteiden lisääntynyt politisoituminen vaikeuttaa työn ankkuroimista osaksi paikallista päätöksentekoa ja toimintaa. Jotkut kunnat ovat jopa alkaneet käyttää "kiertostrategioita" ja välttää "kestävä kehitys" -termin käyttöä mahdollisen vastustuksen välttämiseksi.

Tutkimukseen osallistujat korostivat myös, että epäselvät kansalliset linjaukset ja prioriteetit tekevät työstä hajanaisempaa, jolloin paikalliset toimijat joutuvat turvautumaan *ad hoc* -ratkaisuihin ja "keksimään pyörän uudelleen". Jotkut paikalliset ja alueelliset toimijat huomauttivat, että esimerkiksi ympäristö- ja kansanterveystavoitteet ovat jääneet keskustelussa taka-alalle ja niiden seurantajärjestelmät ovat rapautuneet.

Agenda2030:n heikko tuntemus ja ymmärrys

"Yksi keskeisistä haasteista, jonka olemme tunnistaneet paikallistasolla, on puutteellinen ymmärrys kestävän kehityksen tavoitteista - eikä vain itse tavoitteista, vaan kestävästä kehityksestä ylipäättään. Monet tunnistavat 17 tavoitteen värikkäät kuvakkeet, mutta eivät aina ymmärrä, mitä ne pohjimmiltaan tarkoittavat."
- edustaja Suomesta

Vaikka Agenda2030 on lisännyt ymmärrystä kestävydestä (ks. edellinen osio), tiedoissa on edelleen merkittäviä puutteita. Pohjoismaiset toimijat raportoivat, että Agenda2030:n tuntemus ja ymmärrys on edelleen puutteellista. Useat kunnat toivat esiin, että monilta sidosryhmiltä puuttuu kokonaisvaltainen ymmärrys kestävästä kehityksestä, mikä rajoittaa sen systemaattista sisällyttämistä päivittäiseen toimintaan ja strategiseen suunnitteluun. Tämä tietoaukko on edelleen nähtävissä kaikilla sektoreilla ja hallinnon tasoilla. Monet sidosryhmät tunnistavat kestävän kehityksen tavoitteiden kuvakkeet ja ovat sitoutuneet niiden edistämiseen, mutta heidän on vaikea soveltaa globaaleja tavoitteita paikalliseen toimintaympäristöön ja käytäntöön. Lisäksi monien kuntien on haastavaa tavoittaa muutkin kuin "vakiyleisönsä" ja osallistaa laajempi väestö. Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, että Agenda2030 ei saa ymmärrystä ja tukea etenkin niiltä, joiden kiinnostus kestävän kehityksen politiikkaa kohtaan on vähäistä tai luottamus siihen heikkoa.

Osastorajat ylittävän yhteistyön haasteet

”Siiloutuminen eli tilanne, jossa organisaation eri osastot toimivat eristyksissä toisistaan, on merkittävä este. Siinä meidän on parannettava toimintaamme.”

- edustaja Ruotsista

Julkishallinnon siiloutunut rakenne on pohjoismaisten toimijoiden mukaan edelleen suuri haaste. Agenda2030:n systeemistä kunnianhimoa heikentävät hajanaiset prioriteetit ja heikko kokonaisvaltainen integrointi hallintoon.

Tutkimukseen osallistujat korostivat, että kestävä kehityksen työ on yleensä jakautunut eri osastoihin (ympäristö, sosiaalipalvelut ja talous), ja osastojen välinen koordinointi on vähäistä. Tämä hajanaisuus synnyttää aukkoja, päällekkäisyyksiä ja keskenään ristiriitaisia tavoitteita, jättää synergiaedut hyödyntämättä ja hämärtää monialaisten kysymysten vastuunjakoa. Jotkut viranomaiset käsittelevät kestävä kehitystä jopa erillisenä toimintana, joka delegoidaan ympäristöosaston vastuulle sen sijaan, että se sisällytettäisiin osaksi ydinprosesseja. Toiminnan suunnittelussa otetaan siksi harvoin huomioon kokonaisvaltaiset vaikutukset, mikä tekee aidon muutoksen saavuttamisesta vaikeaa.

Liiallinen keskittyminen talouskasvuun jättää varjoonsa muut kestävyys ulottuvuudet

”Voin vahvistaa, että monien poliitikkojen on erittäin vaikea irrottautua kasvujattelusta. Muita - jopa paikallisia - tavoitteita arvioidaan yleensä ennen kaikkea sen mukaan, miten ne vaikuttavat talouskasvun edellytyksiin. Ja jos ne ovat ristiriidassa näiden pyrkimysten kanssa, kasvu vie yleensä pidemmän korren.”

- edustaja Tanskasta

Paikalliset ja alueelliset toimijat ilmaisivat huolensa siitä, että talouskasvu on edelleen vallitseva ajatusmalli, ja kuntien onnistumista mitataan yhä pääasiassa BKT:lla ja muilla taloudellisilla mittareilla. Käytännössä kestävä kehitys jää usein kakkoseksi, jos se on ristiriidassa kasvuprioriteettien kanssa.

Vaikka vaihtoehtoiset edistyksen mittarit tunnustetaan, fokusryhmähaastatteluihin osallistuneet arvioivat, että systeeminen muutos kohtaa voimakasta poliittista ja kulttuurista vastarintaa kaikilla hallinnon tasoilla. Tämä jännite jarruttaa sosiaalisten ja ekologisten prioriteettien integroimista hallintoon ja suunnitteluun. Vaikka BKT:tä täydentäviä edistyksen mittareita on kehitetty, ne eivät juuri ohjaa päätöksentekoa, vaan ne jäävät kasvutavoitteiden varjoon, mikä heikentää aitoa kestävyysmurrosta.

Agenda2030 on liian monimutkainen, eikä se tarjoa välineitä tavoitteiden välisten ristiriitojen ratkaisemiseen

”YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ovat monimutkaisia - ja kun pieni kunta haluaa ottaa työpöydälleen kaikki 17 tavoitetta ja 169 alatavoitetta, kokonaisuus muuttuu helposti hallitsemattomaksi.”

- kunta- ja aluehallinnon järjestön edustaja

Pohjoismaiset edustajat – erityisesti pienemmistä yhteisöistä – kokevat Agenda2030:n 17 tavoitetta ja 169 alatavoitetta vaikeasti hallittaviksi ja sovellettaviksi. Jotkut osallistujat huomauttivat myös, ettei toimintaohjelmaa ole suunniteltu käytännön työkaluksi, mikä vaikeuttaa sen tehokasta toimeenpanoa paikallistasolla. Lisäksi osallistujat katsoivat, että viitekehys ei tarjoa riittäviä välineitä tavoitteiden välisten ristiriitojen käsittelyyn. Tavoitteet esitetään usein yksipuolisesti myönteisessä valossa, eikä esimerkiksi talouskasvun sekä ilmasto- ja luonnonsuojelutavoitteiden välisiä jännitteitä käsitellä riittävästi. Kun välineitä tavoitteiden välisten kompromissien ja riippuvuuksien ratkaisemiseen ei ole, paikallisten toimijoiden on vaikea hallita tavoitteiden ristiriitoja ja hyödyntää synergioita, mikä heikentää toimeenpanon vaikuttavuutta.

Edistyksen mittaaminen on haastavaa

”Indikaattoreiden kehittämisessä on edistytty, mutta paljon on vielä tehtävää, ja pääsy merkitykselliseen paikallistason tietoon on edelleen rajallista. Mittaamatta jäävät asiat on helppo sivuuttaa päätöksenteossa.”

- edustaja Norjasta

Hajanaiset toimintatavat ja puutteelliset paikallistason indikaattorit vaikeuttavat edelleen kestävän kehityksen edistymisen mittaamista ja seuranta pohjoismaisissa kunnissa.

Kunnat painivat usein heikkolaatuisten indikaattoreiden, rajallisen datan ja puutteellisen analyysikapasiteetin kanssa. Jotkin tavoitteet, kuten hiilidioksidipäästöt, ovat suhteellisen helppoja mitata, kun taas toiset, esimerkiksi hyvinvointi, luonnon monimuotoisuus ja syrjintä, ovat edelleen epämääräisiä ja vaikeasti mitattavia. Tämä johtaa epätasaiseen seurantaan ja uhkaa jättää vaikeammin mitattavissa olevat tavoitteet taka-alalle.

Osa toimijoista nosti myös esiin, että seuranta keskittyy usein vain paikalliseen kehitykseen ja jättää huomiotta globaalit vaikutukset, kuten kulutusperäiset päästöt ja heijastusvaikutukset.

Vapaaehtoiset paikalliset arvioinnit (Voluntary Local Review, VLR) voivat antaa hyvän kuvan paikallisesta kehityksestä, mutta peittää samalla alleen merkittävät maailmanlaajuiset jalanjäljet.

Ristiriitaiset indikaattorit, puutteellinen tiedon saatavuus, heikko vastuuvastuu sekä epäsuorien vaikutusten sivuuttaminen vaikeuttavat sekä paikallista seuranta että laajempaa systeemistä siirtymää kohti kestävän kehityksen tavoitteita.

Pienten kuntien toimintaa vaikeuttavat aliresursointi ja ongelmien monisyisyys

”Ihmisten on vaikea rakentaa tulevaisuutta, jos heillä ei ole toimivaa infrastruktuuria.”

- edustaja Islannista

Monissa Pohjoismaiden kunnissa jatkuva alirahoitus ja riittämättömät resurssit vaikeuttavat kestävän kehityksen työtä. Pienet, syrjäiset ja saaristoalueiden kunnat kärsivät tilanteesta suhteettoman paljon. Niissä sama työntekijä hoitaa usein useita tehtäviä, jolloin pitkäjänteiseen strategiseen työhön jää vain vähän resursseja.

Lisäksi nämä pienemmät kunnat kohtaavat usein toisiinsa kytkeytyviä väestörakenteellisia ja sosioekonomisia haasteita, jotka vahvistavat toisiaan ja heikentävät kestävän kehityksen edellytyksiä paikallistasolla. Osallistujat huomauttivat, että nuorten poismuutto, väestökato ja ikääntyminen voivat heikentää paikallisia työmarkkinoita ja talousnäkyymiä sekä vaikeuttaa julkisten palvelujen ja infrastruktuurin ylläpitämistä. Palvelujen vähentyessä kuntien voi olla vaikeaa houkutella ja pitää asukkaita, mikä synnyttää alueen elinvoimaa heikentävän kierteen.

2.3 Miten edistymistä voidaan vauhdittaa?

Edellisessä osiossa kuvattujen haasteiden pohjalta tutkimukseen osallistujat pohtivat keinoja suunnata huomio uudelleen Agenda2030:een ja vauhdittaa edistymistä kohti kestävän kehityksen tavoitteita.

Vahvistetaan poliittista johtajuutta, vastuuvollisuutta ja koordinaatiota

”Agenda2030 ei voi ratkaista kaikkea. Se on pelkkä viitekehys. Tarvitaan todellista tahtoa - sekä poliitikoilta että virkamiehiltä - jotta muutosta saadaan aidosti vietyä eteenpäin.”
- edustaja Ruotsista

Poliittinen johtajuus oli yksi useimmin mainituista tekijöistä, joilla Agenda2030:n toimeenpanoa voitaisiin vauhdittaa. Osallistujat korostivat, että tulokellinen kestävyystyö edellyttää vahvaa poliittista tukea kaikilla hallinnon tasoilla, jotta voidaan varmistaa pitkän aikavälin ponnisteluille tarvittava mandaatti, riittävät resurssit ja selkeä suunta. Lisäksi korostettiin, että tuen on oltava pitkäjänteistä ja ennakoitavaa. Vain siten voidaan ylläpitää kehityksen vauhtia ja saavuttaa pysyviä tuloksia.

Valtiotason johtajuus nousi toistuvasti esiin ratkaisevana edellytyksenä paikallisten ja alueellisten kestävyystavoitteiden saavuttamiselle. Osallistujat korostivat kansallisten hallitusten keskeistä roolia prioriteettien ja lainsäädännöllisten puitteiden määrittäjinä. Lisäksi niiden tulisi luoda valtakunnallisia foorumeita tiedonvaihtoa varten. Ne voivat myös tukea alueiden ja kuntien toimintaa myöntämällä rahoitusta, kehittämällä yhteisiä mittareita edistymisen seuraamiseksi ja koordinoimalla työtä hallinnon eri tasojen välillä hajanaisuuden välttämiseksi. Tiukempien raportointivaatimusten ja seurannan arvioitiin olevan keskeinen edellytys sille, että kaikki hallinnon tasot sitoutuvat kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoon.

Sovitetaan tavoitteet ja toiminta vastaamaan nykytilannetta

”Mielestäni kestävään kehitykseen - ja erityisesti Agenda2030:een - on vähän jo kyllästytty. Se täytyy tuoda tähän päivään, ja siitä on puhuttava kielellä, joka puhuttelee ihmisiä juuri nyt. Kokonaisuus on osattava paketoita niin, että mahdollisimman moni kokee sen omakseen.”
- edustaja Ruotsista

Kuten edellisessä osiossa todettiin, useat tutkimukseen osallistajat huomauttivat, että Pohjoismaita ja muita maita viime vuosina koetelleet kriisit ja muut haasteet ovat siirtäneet huomiota pois pitkäjänteisestä kestävästä kehityksen työstä. Huomion palauttamiseksi Agenda2030:een osallistajat suosittelevat kestävästä kehityksen tavoitteiden kielenkäytön ja esitystavan mukauttamista. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi kestävästä kehityksen tavoitteiden aiempaa selkeämpää kytkemistä ajankohtaisiin teemoihin, kuten kriisinkestävyyteen ja varautumiseen. Osallistajat kannustivat tarkastelemaan Agenda2030:tä staattisen suunnitelman sijaan joustavana toimintakehyksenä, jonka avulla voidaan rakentaa kriisinkestäviä ja sosiaalisesti eheitä yhteisöjä sekä vahvistaa niiden valmiuksia kohdata erilaisia häiriötilanteita.

Keskitytään olennaiseen ja uudistetaan edistymistä kuvaavat mittarit

”Tarvitsemme enemmän selkeyttä ja fokusta, ja jokainen maa voisi määritellä omat keskeiset painopistealueensa seuraavaksi viideksi vuodeksi.”

- edustaja Norjasta

Useat osallistajat ehdottivat toimien keskittämistä erityistä huomiota vaativiin alueisiin, kuten ekosysteemien, infrastruktuurin, asumisen ja työpaikkojen turvaamiseen. Nuorisoadustajat korostivat myös tarvetta suunnata huomio uudelleen globaalin etelän maiden kestävästä kehityksen työn tukemiseen.

Edistymisen mittaamista ja toimivien mittareiden kehittämistä pidettiin ratkaisevan tärkeänä, jotta kestävyystyö tuottaisi haluttuja tuloksia ja mahdollistaisi kuntien välisen vertailun. Vahvempi kansallinen koordinaatio voisi olla tässä yhteydessä arvokasta, jotta kuntien ei tarvitsisi kehittää itsenäisesti omia mittareitaan ja seurantarjestelmiään. Samalla osallistajat korostivat, että yhteisten mittareiden tulisi rakentua olemassa olevan datan pohjalle ja joustaa riittävästi paikallisten tarpeiden mukaan.

Jaetaan menestystarinoita, kannustetaan muita ja opitaan toisiltamme

”Nostetaan valokeilaan kuntien ja kansalaisyhteiskunnan onnistumisia. Ne tuovat kaivattua vastapainoa tunteelle, että kaikki on hajoamassa käsiin. Paikallisella tasolla on paljon toivoa.”

- edustaja Ruotsista

Monet kunta- ja aluehallinnon edustajat korostivat menestystarinoiden esiin nostamisen ja toiveikkouden vahvistamisen tärkeyttä. He totesivat, että paikallis- ja aluetasolla tehdään inspiroivaa työtä, joka usein jää vähälle huomiolle. Onnistumisten ja edistysaskelten esiin nostaminen voi kannustaa uusiin toimiin ja vahvistaa uskoa siihen, että Agenda2030:n toimeenpano etenee.

Osallistujat korostivat myös toimintayhteisöjen ja verkostojen merkitystä motivaation vahvistamisessa. Näiden yhteisöjen avulla kestävän kehityksen asiantuntijat voivat jakaa hyviä käytäntöjä ja näkemyksiä, saada vertaistukea sekä lisätä ymmärrystä siitä, mitkä lähestymistavat ovat toimineet huonommin.

Vahvistetaan viestintää ja osallistetaan sidosryhmät

”Agenda2030 koetaan monesti edelleen etäiseksi. [...] Tarvitsemme jotain, mikä herättää ajatuksen: ’Tämä koskee minuakin. Kyse on yhteisestä tulevaisuudestamme’.”

- nuorisoedustaja

Osallistujat korostivat tarvetta vahvistaa Agenda2030:tä koskevaa julkista viestintää ja osallistaa laajasti erilaisia sidosryhmiä. Viestinnän on oltava selkeää ja saavutettavaa, ja sen tulisi havainnollistaa kestävän kehityksen tavoitteiden merkitystä eri alueille ja kunnille esimerkiksi kertomalla siitä, miten kestävyystoimet tuovat konkreettisia paikallisia hyötyjä ja parantavat asukkaiden elämänlaatua.

Osallistujat korostivat myös, että asukkaiden, yritysten ja muiden toimijoiden osallistaminen voi merkittävästi vahvistaa paikallista kestävän kehityksen työtä. Monet kunnat ja alueet kertoivat osallistavien menetelmien tuottaneen myönteisiä kokemuksia. Niiden avulla on voitu ymmärtää asukkaiden näkemyksiä, tavoitteita ja huolenaiheita sekä samalla vahvistaa luottamusta paikallisiin päättäjiin. Useat osallistujat katsoivat, että tulevaisuudessa koulujen, kansalaisjärjestöjen, alkuperäiskansojen ja suuren yleisön osallistumista tulisi vahvistaa entisestään.

Nuorisoedustajat korostivat, että osallistuminen ei saisi perustua pelkästään vapaaehtoistyöhön, sillä silloin vaarana on, että mukaan saadaan vain ne, jotka ovat jo valmiiksi aktiivisia. Jotta erilaiset äänet saadaan kuuluviin, osallistujat ehdottivat resurssien osoittamista ja palkkioiden maksamista, etenkin kun halutaan saada mukaan nuoria tai haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä. He korostivat myös tarvetta tavoittaa aktiivisesti yhteisöjä, joiden osallistuminen päätöksentekoon on perinteisesti ollut vähäistä. Tämä edellyttää ihmisten kohtaamista heidän arkiympäristöissään sekä osallistumis- ja viestintätapojen räätälöimistä erilaisiin tarpeisiin.

Tehdään kestävyydestä valtavirtaa ja vahvistetaan valmiuksia

”Mielestäni kestävän kehityksen tavoitteille ja niiden toimeenpanotyölle olisi hyödyllistä, ettei [...] niitä nähtäisi kunnissa muusta työstä erillisenä toimintana. Ne pitäisi nähdä kiinteänä osana kaikkia kunnan työtehtäviä – olipa kyseessä opettaja, varhaiskasvatuksen työntekijä tai teknisen toimen työntekijä.”

- edustaja Suomesta

Osallistujat pohtivat myös keinoja, joilla kunnat ja alueet voisivat vahvistaa omaa kestävän kehityksen työtään. Monet ehdottivat, että julkishallinnon kestävyystyön vaikuttavuutta voitaisiin lisätä sisällyttämällä kestävän kehityksen tavoitteet kaikkien työntekijöiden ja osastojen päivittäiseen työhön sen sijaan, että niitä pidettäisiin erillisenä hankkeena tai yksittäisen työryhmän vastuualueena.

Osa osallistujista kuitenkin muistutti, että valtavirtaistamisen riskinä on työn hajanaisuus, jos kestävän kehityksen tavoitteiden keskinäisriippuvuus hämärtyy. Ilman selkeää käsitystä tavoitteiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta siiloutuneet osastot eivät pysty hyödyntämään synergioita eli tilannetta, jossa edistyminen yhdellä osa-alueella tuottaisi hyötyjä myös muille osa-alueille. Vastaavasti myös tavoitteiden väliset ristiriidat voivat jäädä tunnistamatta, jolloin toisistaan irrallaan toteutetut toimet voivat johtaa tahattomiin kielteisiin seurauksiin.

Näiden haasteiden ratkaisemiseksi osallistujat peräänkuuluttivat vahvempaa tukea osaamisen vahvistamiseen ja sellaisten työkalujen kehittämiseen, jotka tuovat tavoitteiden väliset kytkökset paremmin esiin ja auttavat ratkomaan eri tavoitteiden välisiä ristiriitoja. He korostivat myös tarvetta selkeämmille ohjeille siihen, miten abstraktia ja kokonaisvaltaista Agenda2030:tä tulisi soveltaa julkishallinnossa, jossa toimialakohtainen siiloutuminen ja hajanaiset rakenteet ovat yleisiä.

Sisällytetään kestävä kehitys taloussuunnitteluun

”Meillä kokeillaan jopa hinnan määrittämistä luonnolle, jotta se voitaisiin sisällyttää taloussuunnitteluun. Kun luonnolla on tunnustettu arvo, sitä myös todennäköisemmin suojellaan.”

- kunta- ja aluehallinnon järjestön edustaja

Osallistujat pohtivat myös, miten ympäristötavoitteissa edistymistä voitaisiin vauhdittaa. Luonnonvarojen ylikulutuksen hillitsemiseksi ja käyttäytymisen ohjaamiseksi osallistujat pitivät tärkeänä sitä, että luonnonvarojen käytön ympäristökustannukset heijastuvat niiden hintoihin. He ehdottivat myös taloudellisten kannustimien käyttöönottoa, jotta kestävästä valinnoista tulisi kannattavampia.

Lisäksi kunta- ja aluehallinnon järjestöjen edustajat korostivat, että kestävän kehityksen edistämiseen tarvitaan nykyistä enemmän taloudellista tukea. Varsinkin pienissä kunnissa jo pelkkien kestävyyttä tukevien peruspalveluiden, kuten jätevesihuollon, järjestäminen voi kuormittaa huomattavasti paikallista taloutta. Kunnianhimoisemmat kestävän kehityksen tavoitteet ja suunnitelmat saattavat edellyttää lisärahoitusta, kuten valtionavustuksia tai muita kohdennettuja rahoitusmuotoja.

2.4 Vuoden 2030 jälkeen – visioita tulevaisuudesta

Alla esitellään pohjoismaisten toimijoiden näkemyksiä vuoden 2030 jälkeisestä kestävästä kehityksen toimintaohjelmasta. Niissä hahmotellaan kehityksen toivottua suuntaa, keinoja paikallisen tason työn tukemiseksi sekä uusia esiin nousevia prioriteetteja.

Laaja-alainen tuki Agenda2030:n laajentamiselle ja jatkokehittämislle

”Olemme käyttäneet niin paljon aikaa ja energiaa nykyisen [toimintaohjelman] ymmärtämiseen. Emme halua käyttää seuraavaa kymmentä vuotta kaiken rakentamiseen taas alusta alkaen.”
- edustaja Norjasta

Tutkimukseen osallistujat kannattivat laajasti nykyisen Agenda2030-viitekehityksen säilyttämistä ja jatkokehittämistä sen sijaan, että se korvattaisiin kokonaan uudella kehityksellä. He huomauttivat, että nykyisen toimintaohjelman omaksumiseen ja toimeenpanoon on jo panostettu merkittävästi. Siksi myös tulevan viitekehityksen tulisi rakentaa tämän perustan varaan. Osa osallistujista katsoi, että nopeasti muuttuvassa maailmassa vakaa ja pitkäjänteinen toimintakehitys tarjoaa selkeän suunnan ja kaivattua ennakoitavuutta. Toiset ilmaisivat huolensa siitä, että kokonaan uuden viitekehityksen käyttöönotto edellyttäisi merkittäviä panostuksia institutionaalisten valmiuksien kehittämiseen, mikä voisi siirtää huomiota pois käytännön toimeenpanosta paikallistasolla.

Useiden osallistujien mukaan toimintaohjelmaa tulisi yksinkertaistaa esimerkiksi karsimalla alatavoitteiden määrää. Tätä pidettiin erityisen tärkeänä pienemmissä kunnissa, joissa toimitaan usein rajallisin resurssein ja toimintavalmiuksin. Samalla korostettiin tarvetta säilyttää toimintaohjelman kokonaisvaltainen luonne.

Tukea radikaalimmalle vuoden 2030 jälkeiselle toimintaohjelmalle

”Kallistun enemmän radikaalin lähestymistavan kannalle - tavoitteita pitäisi terävöittää, ei vesittää.”
- nuorisoeuustaja

Nuorisoeuustajat kannattivat vuoden 2030 jälkeisen kestävästä kehityksen viitekehityksen kunnianhimoisempaa uudistamista. He peräänkuuluttivat kunnianhimoisempia tavoitteita, jotka pureutuvat suoraan systeemiin haasteisiin, kuten talouskasvun ja ilmastotoimien välisiin ristiriitoihin.

Lisätään globaalia vastuuta

”Pidän tärkeänä, että myös alatavoitteissa, indikaattoreissa ja seurantamekanismeissa huomioidaan länsimaiden vaikutus muiden maiden kehitysmahdollisuuksiin. Tämä edellyttää myös kielteisten vaikutusten tunnustamista.”

- edustaja Ruotsista

Jotkut osallistujat korostivat, että tulevan globaalin viitekehyksen on oltava sovitettavissa monenlaisiin poliittisiin ja yhteiskunnallisiin toimintaympäristöihin. Viitekehyksen tulee ennen kaikkea perustua dekoloniaaliseen lähestymistapaan ja tunnustaa globaalin pohjoisen toimien vaikutukset muiden maiden kehitysmahdollisuuksiin, myös kielteisten heijastusvaikutusten kautta.

Varmistetaan, että tuleva viitekehys on joustava ja paikalliset toimintaympäristöt huomioiva

”Toimintaohjelman tulisi olla riittävän joustava ja kontekstilähtöinen, jotta paikalliset prioriteetit ja kulttuuriset näkökulmat voidaan ottaa huomioon.”

- kirjallinen kommentti, edustaja Norjasta

Useat osallistujat korostivat tarvetta joustavalle ja kontekstilähtöiselle viitekehyselle, jonka kunnat voivat sovittaa omiin tarpeisiinsa, painopisteisiinsä ja kulttuuriin toimintaympäristöihinsä. Keskusteluissa nousi toistuvasti esiin tarve vahvistaa alueellista näkökulmaa, jossa alueiden monimuotoisuus otetaan paremmin huomioon. Osallistujat arvostelivat Agenda2030:n yleispätevää lähestymistapaa ja kyvyttömyyttä ottaa huomioon alueiden maantieteellisiä ja väestörakenteellisia eroja. He korostivat, että vuoden 2030 jälkeisessä toimintaohjelmassa tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon pienten maaseutukuntien ja suurten kaupunkikuntien erilaiset olosuhteet, resurssit ja toimintavalmiudet. Näiden erojen nähtiin vaikuttavan merkittävästi alueiden mahdollisuuksiin edistää kestävän kehityksen tavoitteita.

Vahvistetaan kuntien ja alueiden roolia

”Jos kunta- ja aluehallinnot sekä kansalaisyhteiskunta pääsevät mukaan muotoilemaan tulevaa viitekehystä sen sijaan, että se jäisi yksin YK:n jäsenvaltioiden päätettäväksi, uskon sillä olevan valtava vaikutus.”

- Ahvenanmaan maakunnan hallituksen edustaja

Pohjoismaissa paikallisilla ja alueellisilla toimijoilla on ratkaiseva rooli kestävän kehityksen edistämisessä, sillä ne vastaavat keskeisten julkisten palvelujen, kuten puhtaan veden, jätehuollon ja laadukkaan koulutuksen, järjestämisestä. Lisäksi niiden vastuulla on yhteisöjen

osallistaminen ja paikallisiin tarpeisiin vastaaminen ruohonjuuritasolla. Tutkimukseen osallistujat kannattivat vahvasti kunta- ja aluehallinnon roolin vahvistamista vuoden 2030 jälkeisen viitekehyksen valmistelussa. Ne tulisi ottaa mukaan neuvotteluihin ja virallisiin kuulemisprosesseihin jo varhaisessa vaiheessa, ja niiden keskeinen rooli käytännön toimeenpanossa tulisi tunnustaa.

Painotetaan toimeenpanoa ja vastuuvollisuutta

”Sen tulisi olla toimintälähtöisempi ja keskittyä enemmän siihen, miten konkreettinen muutos saadaan aikaan. Ja muutos voi tapahtua vain innovaatioiden, uusien rahoitusmekanismien, uuden teknologian ja uudenlaisten toimintatapojen avulla.”

- kunta- ja aluehallinnon järjestön edustaja

Jotkut osallistujat korostivat, että tulevan viitekehyksen on oltava huomattavasti toimintälähtöisempi. Painopisteen tulisi siirtyä laaja-alaisista visioista ja tavoitteista konkreettiseen toimeenpanoon. He korostivat, että tavoitteiden onnistunut toimeenpano paikallistasolla edellyttää selkeämpää ohjausta, vahvempaa tukea ja parempaa yhteensovittamista kansallisten prioriteettien kanssa. Toiset painottivat, että edistymisen vauhdittaminen edellyttää innovaatioiden, uusien rahoitusmekanismien ja uuden teknologian tehokkaampaa hyödyntämistä.

Lisäksi peräänkuulutettiin vastuuvollisuuden vahvistamista ja tiukempia toimeenpanovelvoitteita, jotta vuoden 2030 jälkeinen ohjelma johtaisi konkreettisiin tuloksiin eikä jäisi vain symboliseksi julistukseksi. Ratkaisuksi ehdotettiin selkeämpiä raportointistandardeja sekä kuntien, yritysten ja asukkaiden roolien ja vastuiden aiempaa selkeämpää määrittelyä. Osa osallistujista kannatti julkiselle sektorille asetettavia sitovia velvoitteita, toiset puolestaan varoittivat ylisääntelystä ja korostivat tarvetta löytää tasapaino vastuuvollisuuden ja joustavuuden välillä.

Kehitetään seurantaa ja mittareita

”Monet kestävän kehityksen tavoitteet keskittyvät oireisiin, eivät taustalla oleviin syihin. Tämä tulisi korjata tulevassa ohjelmassa.”

- kirjallinen kommentti, edustaja Norjasta

Useat pohjoismaiset sidosryhmät korostivat tarvetta uudistaa seurantaa ja edistymisen mittareita. Niiden tulisi tunnistaa nykyistä paremmin kehittämiskohteet, tukea oppimista ja priorisointia, ohjata resurssien kohdentamista sekä vauhdittaa todellista muutosta. Ehdotuksissa korostettiin tarvetta siirtää mitaamisen painopistettä oireista (esim. köyhyydestä) niiden taustalla oleviin juurisyihin, kuten eriarvoisuuteen ja epäoikeudenmukaisuuteen. Useat tutkimukseen osallistujat kannattivat nykyisten BKT-pohjaisten mittareiden täydentämistä hyvinvointia, elämänlaatua ja ekologista kestävyttä kuvaavilla mittareilla.^[2]

2. Lisää konkreettisia ehdotuksia on osiossa ”Miten edistymistä voidaan vauhdittaa?”.

Tarkistetaan ja täydennetään kestävän kehityksen tavoitteita

Vaikka tutkimukseen osallistujat pitivät nykyisiä kestävän kehityksen tavoitteita edelleen ajankohtaisina, monet katsoivat, että niitä tulisi tarkistaa ja mahdollisesti täydentää uusilla tavoitteilla, jotta ne vastaisivat paremmin nykyistä maailmantilannetta. Useat pohjoismaiset toimijat korostivat, että vuoden 2030 jälkeisen viitekehityksen tulisi huomioida nykyistä paremmin uudet globaalit haasteet ja megatrendit, kuten digitalisaatio ja tekoäly, sekä tunnistaa niiden kaksoisrooli: ne voivat sekä vahvistaa demokratiaa, luottamusta ja tasa-arvoa että muodostaa niille merkittäviä uhkia. Kannatusta sai myös ehdotus parantaa ekologisen perustan, elämänlaadun, demokratian, oikeudenmukaisuuden ja ihmisoikeuksien näkyvyyttä.

Ekologinen perusta

”Ylikulutus on eräänlainen juurisyy monille globaalin pohjoisen ympäristöongelmille - minusta sen merkitystä pitäisi korostaa enemmän.”
- edustaja Suomesta

Useat osallistujat peräänkuuluttivat planetaaristen rajojen selkeämpää määrittelyä ja ekologisen perustan vahvempaa painottamista. Ilmastotoimia, luonnon monimuotoisuuden suojelua, ylikulutuksen vähentämistä, siirtymää kiertotalouteen ja ekosysteemipalvelujen turvaamista korostettiin toistuvasti.

Elämänlaatu

”Panostaminen elämänlaatuun on itse asiassa paras vastaus kansalaistemme kohtaamiin psyykkisiin ja sosiaalisiin kriiseihin [...]. Siksi yhteisöllisyyden korostaminen on niin tärkeää - se tarjoaa vaihtoehtoisen tavan ratkaista näitä ongelmia.”
- edustaja Tanskasta

Useat tutkimukseen osallistujat vaativat luopumista jatkuvasta talouskasvusta edistyksen ja kehityksen ensisijaisena mittarina. Tulevassa kestävän kehityksen viitekehityksessä etusijalle tulisi sen sijaan asettaa elämänlaatu, hyvinvointi ja elinvoimaiset yhteisöt – etenkin nyt, kun mielenterveysongelmat ja sosiaaliset kriisit ovat lisääntymässä.

Demokratia, oikeudenmukaisuus ja ihmisoikeudet

”Kestävän kehityksen perustan täytyy nojata vahvasti ihmisoikeuksiin ja ’ketään ei jätetä’ -periaatteeseen. Tämän perustan tulisi olla vakaa [...] ja kestää kriisejä ja poliittisia suunnanmuutoksia.”
- kunta- ja aluehallinnon järjestön edustaja

Tutkimukseen osallistuneet painottivat, että vuoden 2030 jälkeen on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota demokraattisiin arvoihin, kansalaisten osallistumismahdollisuuksiin ja ihmisoikeuksiin. Tämä nähtiin erityisen tärkeänä nyt, kun geopoliittinen epävarmuus, erilaiset kriisit ja vastakkainasettelu ovat lisääntymässä.

3. Keskeiset johtopäätökset

Kuva: Tina Stafrén / sweden.se

Tämä tutkimus kokoaa yhteen pohjoismaisten paikallisten ja alueellisten toimijoiden näkemyksiä kestävästä kehityksestä edistämistä ohjaavan Agenda2030-toimintaohjelman nykytilasta ja tulevaisuudesta. Tutkimukseen osallistui kuntien, alueiden, kunta- ja aluehallinnon järjestöjen edustajia sekä nuorisoeidustajia. Heidän näkemyksensä tarjoavat arvokasta tietoa siitä, miten edistymistä voidaan vauhdittaa ja millainen vuoden 2030 jälkeisen viitekehityksen tulisi olla, jotta se toimisi myös käytännössä.

Viimeisen vuosikymmenen aikana monet pohjoismaiset kunnat ja alueet ovat saavuttaneet merkittävää edistystä Agenda2030:n toimeenpanossa. Viitekehys on tarjonnut yhteisen kielen kestäväyydestä, ja sen kokonaisvaltainen lähestymistapa on tukenut yhtenäisempää kestäväyyttä pohjoismaisissa yhteisöissä. Toimeenpanoon liittyvät haasteet ovat kuitenkin kasvaneet. Tämä tutkimus toteutettiin aikana, jota leimaavat kasvavat geopoliittiset jännitteet ja keskenään kilpailevat prioriteetit. Useissa Pohjoismaiden osissa poliittinen sitoutuminen Agenda2030:een ja kestävästä kehityksestä on heikentynyt, mikä vaikeuttaa paikallista kestävästä kehityksen työtä.

Monimutkaisista haasteista huolimatta ne pohjoismaiset kunta- ja aluehallinnot, jotka ovat sisällyttäneet kestävästä kehityksen tavoitteet osaksi hallintorakenteitaan, katsovat Agenda2030:n tuovan hyötyjä ja lisäarvoa kestäväyyden toimeenpanon viitekehityksenä. Kestävästä kehityksen asiantuntijat pitävät kestävästä kehityksen tavoitteita edelleen hyödyllisinä viestinnän välineinä, inspiraation lähteenä ja vakiintuneena viitekehityksenä.

Tässä raportissa esitetyt havainnot ovat merkittäviä monesta syystä. Ensinnäkin ne korostavat kunta- ja aluehallinnon keskeistä roolia Agenda2030:n toimeenpanon jatkuvuuden varmistamisessa myös silloin, kun globaali ja kansallinen sitoutuminen siihen heikkenee. Toiseksi ne osoittavat, että Agenda2030 on edelleen arvokas väline etenkin silloin, kun kestävästä kehityksen tavoitteet on sisällytetty osaksi paikallishallinnon rakenteita. Se parantaa toimeenpanon jatkuvuutta ja resilienssiä poliittisten muutosten ja taloudellisen epävarmuuden keskellä. Kolmanneksi ne muistuttavat kansallisia hallituksia ja kansainvälisiä toimijoita siitä, että pitkäjänteinen poliittinen johtajuus, eri hallinnon tasojen välinen yhteistyö ja riittävä rahoitus ovat välttämättömiä. Ilman tällaista tukea paikallinen toimeenpano uhkaa jäädä hajanaiseksi ja näennäiseksi tai pysähtyä kokonaan. Erityisesti pienten kuntien toimintaa vaikeuttavat aliresursointi ja ongelmien monisyisyys, minkä vuoksi ne tarvitsevat kohdennettua tukea.

Kun vuoteen 2030 on enää neljä vuotta aikaa, keskustelu vuoden 2030 jälkeisestä suunnitelmasta kiihtyy. Kunta- ja aluehallinnot korostavat kuitenkin, ettei huomio saa siirtyä pois nykyisistä tavoitteista, vaan niiden saavuttamista on edistettävä mahdollisimman kunnianhimoisesti aina vuoteen 2030 saakka. Tämä työ tapahtuu suurelta osin kunta- ja aluetasolla. Kunta- ja aluehallintojen mukaan edistymistä voidaan vauhdittaa osallistamalla paikallisia yrityksiä, kansalaisyhteiskuntaa ja asukkaita, nostamalla esiin onnistuneita esimerkkejä sekä korostamalla Agenda2030:n merkitystä vahvojen ja kriisinkestävien yhteisöjen rakentamisessa.

Vuoden 2030 jälkeistä aikaa koskien osallistajat toivat selvästi esiin, etteivät he halua tulevaisuutta, josta puuttuu yhteinen, maailmanlaajuinen toimintaohjelma. Sen sijaan he peräänkuuluttivat laajempaa ja jatkokehitettyä viitekehystä, joka hyödyntää nykyisen Agendan vahvuuksia mutta korjaa sen puutteita. Osallistujilla oli erilaisia näkemyksiä siitä, miten toimintaohjelmaa tulisi jatkokehittää. Kannatusta sai esimerkiksi sen yksinkertaistaminen, uusien tavoitteiden lisääminen, tiukempien välitavoitteiden asettaminen alue- ja paikallistason toimijoille sekä paikallisen autonomian turvaaminen. Osallistajat olivat kuitenkin yksimielisiä siitä, että Pohjoismaiden kansallisten sekä alue- ja paikallistason toimijoiden on säilytettävä kunnianhimonsa, osoitettava johtajuutta ja jatkettava kestävä kehityksen suunnannäyttäjinä. Erään osallistujan sanoin: "Emme saa perääntyä. Meidän on taisteltava kynsin ja hampain osoittaaksemme, että nämä ovat tärkeitä asioita."

4. Suomen ja Norjan kunta- ja aluehallinnon järjestöjen näkemyksiä

Eveliina Kiema-Majanen
ja Anne Romsaas

Kuva: Julia Kivelä / Visit Finland

Nordregio on vuodesta 2018 lähtien tutkinut Agenda2030:n toimeenpanoa paikallisella ja alueellisella tasolla Pohjoismaissa yhteistyössä pohjoismaisten kunta- ja aluehallinnon järjestöjen kanssa. Neljän kunta- ja aluehallinnon järjestön (KS, Kuntaliitto, Samband ja SKR) edustajat ovat tukeneet tämän raportin laatimista tarjoamalla asiantuntemusta, palautetta ja neuvoja. Tässä osiossa kaksi edustajaa esittää näkemyksiään hankkeen tuloksista.

Katseiden kääntyessä kohti tulevaisuutta Suomen ja Norjan kunta- ja aluehallinnon järjestöjen viesti on selkeä: Agenda2030:n henki ja periaatteet ovat edelleen merkityksellisiä pohjoismaisille kunnille. Riippumatta siitä, millaisia uusia haasteita tulevaisuus tuo – taloudellista epävarmuutta, väestörakenteen muutoksia, teknologisia murroksia tai ilmastonmuutoksen kiihtyviä vaikutuksia – viitekehys tarjoaa edelleen jotain olennaisen tärkeää. Se tarjoaa meille yhteisen kielen, auttaa meitä kulkemaan samaan suuntaan ja toimii käytännön oppaana sellaisten kuntien ja kaupunkien rakentamisessa, joissa ihmiset aidosti haluavat asua.

Tämän työn ytimessä on sitoutuminen pitkäjänteiseen, kokonaisvaltaiseen ja kestävään päätöksentekoon. Näiden periaatteiden varaan voidaan rakentaa kriisinkestäviä, oikeudenmukaisia ja tulevaisuudenkestäviä yhteisöjä. Kun kunnat perustavat päätöksensä näihin arvoihin, ne vahvistavat samalla paikallista hyvinvointia, ekologista tasapainoa ja koko yhteiskunnan kriisinkestävyttä.

Agenda2030 auttaa myös tuomaan näkyvästi esiin monitasoisen hallinnon merkityksen, mikä on kunta- ja aluehallinnon järjestöjen keskeinen tavoite. Tiivis yhteistyö kuntien, alueiden, valtioiden ja kansainvälisten toimijoiden välillä on sekä hallinnollinen ihanne että käytännön pakko. Kestävän kehityksen tavoitteita ei voida saavuttaa eristyksissä. Työn tulee perustua jaettuun vastuuseen ja koordinoituihin toimiin.

Näistä syistä Suomen ja Norjan kunta- ja aluehallinnon järjestöt korostavat Agenda2030:n merkitystä tulevien vuosien suunnannäyttäjänä. Se antaa paikalliselle kestävyystyölle tarkoituksen, varmistaa johdonmukaisuuden ja kunnianhimon sekä luo perustan tulevaisuudelle, jonka Pohjoismaiden asukkaat ansaitsevat. Tässä raportissa esitetyt paikallis- ja aluehallinnon sekä nuorisoeidustajien näkemykset tarjoavat kunta- ja aluehallinnon etujärjestöille arvokasta tietoa. Ne inspiroivat työtämme Agenda2030:n parissa ja – mikä tärkeintä – muovaavat käsitystämme seuraavan toimintaohjelman mahdollisuuksista.

Lähteet

OECD. (2020). OECD Programme on a Territorial Approach to the SDGs.

<https://www.oecd.org/cfe/territorial-approach-sdgs.htm>

Ström Hildestrand, Å., de Jesus, A., Berlina, A., Berbert Bruno, K., Sánchez Gassen, N., Eklöf, A., Guðrún Björnsdóttir, A., Romsaas, A., Bak Nygaard, C., Kiema-Majanen, E., Hjorth-Johansen, K., & Hellström, M. (2024). *The Nordic view on sustainability - Learnings from the local level* (Nordregion raportti 2024:16). Nordregio. <https://doi.org/10.6027/R2024:16.1403-2503>

YK (2025). Sustainable Development Goals Report, 2025.

<https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2025.pdf>

Tietoa tästä julkaisusta

Lisää kunnianhimoa vai askel taaksepäin? Pohjoismaisten kuntien ja alueiden näkemyksiä Agenda2030:stä ja sen jälkeisestä viitekehyksestä

Anna Berlina, Nora Sánchez Gassen, Kerstin Bly Joyce, Rebecca Eriksson

Nordregio on laatinut tämän raportin osana Pohjoismaiden ministerineuvoston *Sustainable Nordic Municipalities and Regions* -hanketta. Hanke toteutetaan tiiviissä yhteistyössä pohjoismaisten kunta- ja aluehallinnon järjestöjen kanssa.

Nordregion raportti 2026:1

ISSN: 2001-3876

DOI: <http://doi.org/10.6027/PB2026:1.2001-3876>

© Nordregio 2026

Viestintä: Axel Eriksson, Nordregio

Ulkoasu: Marija Zelenkauské, Nordregio

Kansikuva: Frank van Hulst / unsplash.com

Nordregio

Nordregio on johtava pohjoismainen aluekehityksen ja -suunnittelun tutkimuslaitos, jonka Pohjoismaiden ministerineuvosto on perustanut vuonna 1997. Teemme ratkaisukeskeistä ja soveltavaa tutkimusta, jossa käsitellään ajankohtaisia kysymyksiä sekä tutkimuksen että poliittisten päättäjien ja toimijoiden näkökulmasta. Nordregio toimii kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla, ja sen tutkimustyö kattaa laajan maantieteellisen alueen painottuen Pohjoismaihin ja Itämeren alueeseen, Eurooppaan ja arktiseen alueeseen.

Nordregio

Holmamiralens Väg 10

Skeppsholmen

Tukholma, Ruotsi

www.nordregio.org